

Petra Vladimirov

EVFORIJA

233 kilometrov Pirenejev

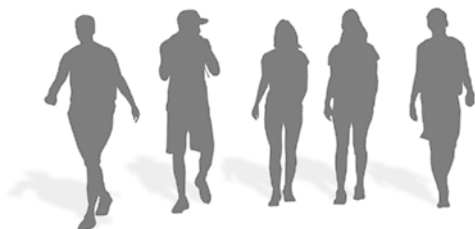
ob poti do morja

Petra Vladimirov

EVFORIJA

*233 kilometrov Pirenejev
ob poti do morja*

UMco

Ljubljana, 2019

Petra Vladimirov
EVFORIJA
233 kilometrov Pirenejev ob poti do morja

© za Slovenijo UMco in Petra Vladimirov, 2019.
Vse pravice pridržane.

Izdajatelj in založnik: UMco d. d.
Zbirka 'S terena'

Odgovorni urednik: Samo Rugelj
Pomočnica urednika: Renate Rugelj
Oblikovanje ovitka: Žiga Valetič
Fotografije: Petra Vladimirov, arhiv AUTV in drugi
Postavitev: Aleš Cimprič
Jezikovni pregled: Prokreator
Tisk: Primitus d. o. o.
Naklada: 500 izvodov, 1. natis
Ljubljana, 2019

Brez pisnega dovoljenja založbe je prepovedano reproduciranje, distribuiranje, javna priobčitev, predelava ali druga uporaba tega avtorskega dela ali njegovih delov v kakršnem koli obsegu ali postopku, skupaj s fotokopiranjem, tiskanjem ali shranitvijo v elektronski obliki, v okviru določil Zakona o avtorski in sorodnih pravicah.

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

821.163.6-31

VLADIMIROV, Petra
Evforija : 233 kilometrov Pirenejev ob poti do morja
/ Petra Vladimirov. - 1. natis. - Ljubljana : UMco, 2019.
- (Zbirka S terena)

ISBN 978-961-7050-46-2
COBISS.SI-ID 301073664

*Žanu. Tilnu. Andreji. Valeriji. Ireni.
Roku. Žigu. Nuši. Aleksandru. Katji.
Maju. Ismirju. Aleksandru. Nuši.
Klemnu. Lovru. Mateju. Vasji.*

*IN VSEM TISTIM MULCEM,
KI BODO DO MORJA ŠE PRIŠLI.*

Kazalo vsebine

Prolog	9
--------	---

PRVI DEL

1. Evforija	13
2. Zlom	33
3. Utrinki	49
4. Prizori	61
5. Prostranstva	73

DRUGI DEL

6. Čisto vse to, jebenti!	
Poravnava računov	93
Peš na morje	III
7. Noge in glava	
Poravnava računov	135
Peš na morje	153
8. Zablode	
Poravnava računov	171
Peš na morje	186

9. Omahovanja	
Poravnava računov	201
Peš na morje	217
10. Onkraj sebe	
Poravnava računov	231
Peš na morje	246
11. Poslednji zajtrk	
Poravnava računov	259
Peš na morje	283
12. evforija	
Poravnava računov	295
Peš na morje	300
Epilog	305

Prolog

Fakof.

To nima prav nikakršnega smisla.

Ležala sem na zločljivi postelji s hrapavo ponjavo v polkletni telovadnici nekega andorskega mesteca in hlastala za mislimi, ki so se zaganjale v zamegljeno zavest. Spati bi morala. Le dve uri sva si odredili v ta namen. Vsako noč, niti ne noč, vsak konec etape, kadarkoli je že nanese, po dve uri. Ki ju je še dodatno oklestil možganski nemir. Nima smisla, to res nima smisla, je odzvanjala naveličana utrujenost. To je čisti kretenizem, je besnel glasnik udobja.

Za nama je bilo štiriindevetdeset kilometrov pirenejskih gora in vsaj deset kilometrov skupnega vzpona. Pred nama toliko in še pol. Vegast skrilsti šoder, strma brezpotja bodečih trav, alpske močvare in zahrbtna snežišča, ki sva jih mleli pod žgočimi gorskimi žarki ali v brezoblično mrzlih temah noči, vselej skozi zrak tako suh in pomešan s prahom, da je pekoči knedelj raste v grlu in dušil besede. Res, da vse to mimo nešteti jezer, prek planjav cvetočega rododendrona, v nedrju vrtoglavih razgledov, ki bojda, če se res temeljito zazreš, segajo vse do obal Španije. A midve sva večinoma zrla zgolj v pot, ki je marsikje sploh ni bilo. Res skrajno bedasto, sem si mislila naprej. Namesto da bi se kotalili v alpskem cvetju polni veselja, kot furiji otopelo dirjava skozi vse to. Zakaj že? Ne bova pokorili še neosvojenih gorovij na nekem drugem planetu, ne bova se prerinili čez ozemlja, kjer še ni hodila človeška noga, nič novega ne bova odkrili, le dvesto trintrideset kilometrov

Andore bova pregurali na meji svojih moči. Dvesto trintrideset kilometrov brez vsakršnega pomena, kot si jih je zamislil nekdo in mi mu brezumno sledimo. Za to ne bo nič na svetu drugače. Nobena vojna se ne bo končala, lačni ne bodo siti, na fejsbuku pa bi bržkone dobili več lajkov za sliko hamburgerja s pivom kot pa za tole. Bolno. Ne grem se več, sem dokončno sklenila. Ko se Mucki zbudi, ji razodenem, kakšen nateg je vse to, in ji predlagam, da nehava, dokler sva še živi in zdravi. V resnici nama sploh ni treba, sem se dokončno potolažila in pomirjena, da le nisem brezsmiselni bedak, potonila v trzajoči polsen.

Prav imaš, je rekla Mucki, ko sva ob enajstih zvečer v veliki telovadnici pili kavo in buljili predse. Ampak, kam bova šli ob tej uri? Hotel imava rezerviran šele od sobote naprej, zdaj pa bo komaj petek. Japonki, na tekmi edini ženski tandem poleg naju, sta ravno vkorakali na postojanko in nama mahali v nekem samosvojem azijskem navdušenju. Nekdo v najini bližini je odstopil. Odhajal je s svojo podporno ekipo in zaželeli so nama vso srečo, Angleža na nasprotni strani telovadnice sta premetavala svojo kramo. Kaj bova, sem prekinila bolščanje. Greva, je rekla Mucki. Misliš naprej, sem preverila za vsak primer. Seveda naprej, je rekla.

PRVI DEL

PRVO POGlavJE

Evforija

SLOVARJI Povedo, da ima beseda »EVFORIJA« DVE OSNOVNI RABI. Primarna je medicinska. Za osrednjo figuro si vzame tistega, ki ga je na cedilu pustilo telo, nemara zdrava pamet, in je definirana kot »bolnikovo pretirano dobro počutje in razpoloženje«. Za primer je navedeno tole: »občutiti evforijo, bolnik je v stanju evforije«. Obstaja tudi »alkoholna evforija«, je rečeno, kar že poseže v polje propadlih, grešnih in razuzdanih. V stavku jo lahko uporabiš takole: »Po evforiji je bila bolečina še močnejša.«

Druga raba je ekspresionistična. Tu nastopa ustvarjalec – virtuoz, risar ali poet – in predstavljena je tale okoliščina: »umetnikova evforija po dokončanem delu«.

Ko uporabnik potegne zaključke, spozna, da gre za nekaj pretiranega, neobičajnega, nemara zavajajočega. Nekaj, kar pritiče onim z obrobja: bolnim, pijancem in sanjačem.

Ima pa »evforija« še tretji pomen. Tudi *vzdržljivostna gorskotekaška preizkušnja* je lahko. V tem primeru gre za »*Euforio dels cims*«, kar se v katalonščini razume kot »*Evforija vrhov*«. Ta sicer na listo podvrženih doda še tekače, ultragornike in ultrasprehajalce, kar prej ali slej vsi ultraudeleženci tudi smo, a osnovni pomen ostaja isti.

Evforija je tisto onkraj. Je eksplozija zadetosti. Izbruh vznesenosti po opravljenem presežku pred obličjem vsakdanjega. Četudi morda minljiv in iluzoren, a skozi prizmo vloženih trpljenj tako neomajno izpolnjujoč.

Evforija je trenutek zaslužene blaznosti in nepremagljivosti na morišču minulih dvomov, odrekanj, bolečin in strahov. Nič manj. Pa tudi nič več ne.

Uradno je *Evforija vrhov* del prireditve *Andorra Ultra Trail Vallnord*. Ta v začetku slehernega julija od leta 2009 za pet dni preplavlja stezice te miniaturne dežele.

»Kje sta vidve laufali? V Angoli ali kje že?« se je pozanimala Sestrà in si prižgala čik. Sestrà je namreč tiste sorte, ki, sploh za šankom, ne polaga veliko na razlike med Iranom in Irakom in Tokio je tam nekje: Kitajska, Japonska ... »Ne mi zdaj še s tem težit',« običajno zaključi, kajti v takih pogovorih postane vedno nekoliko znervirana.

»Andora, Sestrà,« sem ji pojasnila, »Angola je v Afriki.«

Na zemljevidu jo najdeš nekje visoko v Pirenejih, stisnjeno med Francijo in Španijo, potem pa poguglaš, ali je to sploh zares država. Lahko bi bila le kakšna pozabljena politična tvorba iz srednjega veka, kar morda celo malo tudi je. Meri 468 kvadratnih kilometrov in je sedemnajsta najmanjša država na svetu. Pred njo so manjši le še cerkvena enklava, nekaj ekscentričnih evropskih mest in nekaj otočkov, ki neodvisno trmarijo v raznoraznih oceanih.

Imajo sploh dovolj prostora za tako dolgo tekmo, se je potem spraševal marsikdo, ki na zemljepisje polaga nekoliko več. In ga imajo. Za *Evforijo*. In še za kaj drugega.

Šest možnosti imaš na razpolago. V sklopu julijskega dogodka se tako teče solidarno desetko, posvečeno gibalno oviranim. Pa gorski maraton in dvojno razdaljo le-tega, 112-kilometrsko »stotko« in legendarno »stomiljerico« *Ronda*

dels cims, ki velja za eno težjih na svetu. Tisti, ki so na obronkih najvišje gore Evrope izkusili sloviti *Ultra Trail Mont Blanc* in se v ameriškem Koloradu prerinili čez domnevno zmagovito zaguljen *Hardrock 100*, trdijo, da andorska dirka to dvoje daleč presega: v tehnični težavnosti, z izjemno strmimi odseki in vrtočlavim naborom višine nasploh.

Evforija vrhov, ki so se je domislili šele leta 2017, k temu le še doda. Na 233 kilometrov dolgi trasi so v 20.000 metrov vzpona in 20.000 metrov spusta stlačili pet vrhov nad 2900 metri ter 32 vrhov in prelazov med 2500 in 2900 metri. Povprečna nadmorska višina tekme je 2200 metrov. Tekmovalec se tako ves čas prebija čez visokogorje, kjer spremenjena struktura plinov v ozračju že vpliva na zmanjšano oskrbo telesa s kisikom. To organizem še lahko kompenzira s pospešenim srčnim utripom in povečanim minutnim dihalnim volumnom, kar pa hkrati doprinaša k hitrejšemu izčrpanju oziroma nižjim hitrostim pomikanja, da bi se tekmovalec temu izognil.

Julian Morcillo, dvakratni zmagovalec te preizkušnje, jo je pomenljivo primerjal s *Tor des Geants*, ki sicer velja za kraljico gorskotekaških tekem v Evropi. O njej je povedal tole: »V primerjavi z *Evforijo* je 330-kilometrski *Tor* videti kot atletska steza.«

Ob že tako veliki objektivni težavnosti pa *Evforijo* zaznamuje predvsem nepredvidljivost. Pot, ki je sama po sebi izziv, za nameček niti ni označena. Teče se po GPS sledi, pogosto po zajebanih brezpotjih, ki jih organizator imenuje kot »tehnično zahtevna«. Označena trasa mnogih drugih gorskotekaških prireditvev omogoča le otopelo in topoumno sledenje markirnim zastavicam. Duh tekmovalca se tako lahko razpusti, pozornost v varni predvidljivosti prehaja od ene označbe k drugi, misli pa odtavajo in se spopadajo le z

negotovostmi in frustracijami, ki izvirajo iz človeka samega.

Neoznačena trasa *Evforije* postavi tekmovalca v povsem drugačen položaj. Tu vsak udeleženec zamišljeno traso nenehno oživlja in soustvarja. Teren pred teboj je nedotaknjen in v sebi nosi številne bolj ali manj posrečene interpretacije na zemljevidu zarisane smeri. Tam zunaj ni ničesar, kar bi te usmerjalo. Sam kreiraš tisto, kar hkrati tudi premaguješ, in sam se ob tem nenehno preverjaš, popravljaš in potrjuješ. Ne le, da dvomiš, ali boš zmogel do konca in dovolj hitro, ves čas zlasti dvomiš, ali boš zmogel prav. Pri tem usklajevanje zarisane črte na zaslonu navigacijske naprave s stezo na terenu terja zgolj nekaj zdrave pameti. Usklajevanje slikice z ničem brezpotja pa poleg vsaj osnovnih orientacijskih vedenj zahteva še nekaj kreativnosti v prostoru in predvsem psihološke trdoživosti ob številnih oklevanjih in zablodah. Ponoči namreč na nekem razdrapanem pobočju tritisočaka postane še kar pomembno, kako natančno slediš zapovedani črti, saj nemalokrat le nekaj metrov od nje zeva gosta neizprosna črnina. Spet drugič se zaletiš v manjšo steno ali te puščica odpelje naravnost v prepad. Kako boš premagal oviro, je tvoja stvar in predmet improvizacije. Za to pa si iz ure v uro, iz kilometra v kilometer manj razpoložen, ko telo in misli postajajo vedno bolj telečji, odločitve naključne in premiki nagonski.

Da bi bilo sitnosti še več, je precej muhasto tudi vreme. Računaš lahko na vse v razponu od minus do visokih plus, kar tvori plodne pogoje za doživetje podhladitve in vročinskega udara, vse to zgolj v času enega dne, včasih le nekaj ur. Nenadne spremembe vremena so stalnica. Če imaš srečo, se zgolj občasno ulije. Če je nimaš, ti betico oklesti toča in te zasuje julijski sneg, ki pa zavoljo letnega časa ni prav nič toplejši. Možnost odstopa zaradi kapric neba je tako

strašljivo visoka. V zadnjih letih je bila marsikdaj celo več kot petdesetodstotna.

V skladu s prvobitno filozofijo dirke je trasa zgolj delno oskrbovana. Običajnih okrepčevalnic, kjer te na dolgih tekaških preizkušnjah redno pitajo z jedačo in pijačo, ni. Na poti so tako le štiri večje postojanke, kamor ti sproti dostavljajo tvoj žakelj potrebščin, ki si ga pripraviš vnaprej. Tam se lahko napojiš in naješ, lahko se povaljaš na ležalniku in si celo privoščiš tuš, masažo ter strokovni tretma ožuljenih stopal. Vmes, se pravi na etapah po 40 do 50 kilometrov, ni ničesar predvidljivo udobnega. Prepuščen si samemu sebi, kakšni morebitni koči in dobrim ljudem. Sicer si za nekaj dodatne komoditete lahko omisliš podporno ekipo, a ta mora biti prijavljena in tolažiti te sme le na določenih lokacijah.

Zavoljo varnosti in da se sodelovalni koncept dirke poudari še bolj, se tekmuje izključno v parih. Če sotrpin na poti podleže, se z odobritvijo vodstva lahko priključiš drugemu paru ali komu v isti situaciji.

Na spletu je danes moč najti žolčne razprave o tem, ali je organizacija takšnih tekem sploh še primerna. V zadnjih dveh letih, ko je preizkušnjo že doživelo nekaj sto tekačev, se razgreto krešejo mnenja njenih nasprotnikov in zagovornikov. Prvi grajajo smrtno nevarnost terenov, borno organizacijo, prepuščenost samemu sebi in nestanovitnostim visokogorja, ki imajo za udeležence lahko pogubne posledice. Drugi prav to podpirajo. Pot je docela neokrnjena, gola in neprizanesljivo naravna, v ničemer prirejena in vsak, ki se je loti, mora sprejeti, da bo doživel točno to.

Organizator na svoji spletni strani tekmo opisuje kot »*very demanding*«,* primerno za zgolj vrhunsko pripravljene. Za

* »zelo zahtevno«

tiste, ki jih odlikuje velik duh vztrajnosti in solidarnosti, hkrati pa so dovolj izkušeni in suvereni v najtežjih gorskih situacijah.

Z Mucki sva v načrtovanju novih podvigov vse to prebrali in se namrdnili. Bili sva namreč prepričani, da nakladajo. Neko mediteransko ljudstvo najbrž pojma nima, kaj so zaresni hribi. »*Road book*«, natančen opis poti, sva le bežno preleteli, saj prek gora se menda že znava sprehoditi. Nekaj najintimnejših prijateljev sva res vprašali, ali bi se nama pridružili v oporo, a to bolj za družbo kot pa za kakšen resnejši *support*. Bolj zato, da se veseliš znanih obrazov in kakšne pikre vsake toliko, a nihče ni utegnil in tudi trudili se prav dosti nisva. S hrano in logistiko se tako nisva nameravali preveč ubadali, bova že nekako. Še sanjalo se nama ni, v kakšno jebo se tako ignorantsko in brezskrbno podajava.

Prvič sva se *Evforije* lotili poleti leta 2017, takoj ko se je ta pojavila in sem jo povsem slučajno zalotila na spletu. »Greva tole,« sem sporočila Mucki enkrat pozimi, potem ko sem v nočni izmeni prežala na paranormalne in druge aktivnosti naše stanovanjske skupine in med tem proučila vse koledarje tekaških dogodkov za prihajajoče leto.

»Katero razdaljo pa bi ti?« je vprašala Mucki. Čisto v redu bi bilo, če bi šli stotko, že 170 kilometrov bi bil izziv, sem po tihem premišljevala. Z Mucki kakšni prekaljeni in fanatični tekačici v resnici sploh nisva, saj tečeva šele zadnjih nekaj let. Pred tem sem do teka dobršen del svojega življenja imela celo precej prezirljiv odnos, Mucki pa ga je naravnost sovražila, kajti zanjo je pomenil kazen.

V vsemogočnih letih najstništva, ko se gradi in snuje temelj posameznikove nravi, tek zame ni imel niti najmanjšega smisla. Takrat sem svoje poslanstvo in namen iskala v zgodbah odra in zaodrja ljubljanske Drame in na oguljenih

sedalih kavarne Union. Tam smo se kot globoko razmišljujoči intelektualci z nekaterimi gimnazijskimi sošolci srečevali ob nedeljah, ob vznesenem recitiranju Boudelaira in prebiranja Malrouxa, katerih imena smo v izbrani umetniški družbi v mladostniški nedoraslosti izgovarjali črko po črko, natanko tako, kot so bila zapisana. Telesno aktivnost smo izvajali izključno na odrskih deskah, kjer smo se preizkušali še sami, vsakršno drugo pa smo razumeli zgolj kot slabo sublimacijo tupoumja, ki nedvomno vlada vsem fizikalni kom in telovadcem.

Na faksu sem to držo nekoliko omilila, saj sem se zaljubila v tabornika in zazdelo se mi je čisto v redu, da grem kdaj pa kdaj tudi v hribe. Pogosto sama in čim dlje, da naredim vtis. Enkrat sem na takšnem večdnevnom odkrivanju nekoristnih terenov okoli Triglava srečala gorskega tekača. V gatah minimalkah, zgolj s plastenko vode. Zdel se mi je kot bitje z drugega planeta. Takó svobodno in neuklonljivo, takšno, kot bi si želela biti tudi sama, ko se bom nekoč nekje ponovno rodila.

Študirala sem psihologijo in dobro je, če teoriji pritiče tudi praksa, zato se mi je takrat zdelo nujno, da v svoje življenje vnesem čim več življenjske širine. Intelektualnim razglabljanjem – freudovskim konceptom, multivariatnim statističnim metodam in vedenjsko-kognitivnim modelom – sem dodala draž mnogoterih ljubljanskih scen. Bogatila sem se v številnih alternativnih krogih, ki so naseljevali beznice vse od klubov na Metelkovi, pa do Čarlija na Petkovškovem nabrežju, ki je dan za dnem do zgodnjih jutranjih ur z nagačenim svizcem na srebrnem šanku združeval opite ostanke noči. Da se raznolikost življenja izkusi še bolj, smo v tistem času uvedli tematske zabave in mnogo se jih je odvijalo ravno pri nas doma na »Vošni«, kot se je takrat prijelo

ime našega stanovanja. Ko je večina slovenstva ob vikendih zdravo živela v naravi, je »Vošna« teden za tednom gostila razgrete množice v kostumih, ki ustrezajo naslovom »Rože na glavi«, »Urlaub«, »Titova omladina«, »Evrovizija« in podobnim. Mati Tanca in ata Piki sta se medtem obupano selila na vikend, tam pa se pretvarjala, da hčerama zgolj nudita mir in samoto za poglobljen študij.

Ob vsem tem na sveže odkriti hribi niso povsem odpadli, pač pa se je zabava razširila še tja. Vezni člen med osvobajajočim veseljačenjem in očiščujočim planinstvom so predstavljali Komna in tedni turne smuke, ki so v zimskih mesecih iz leta v leto postajali vse bolj del železnega repertoarja. Na začetku o turni smuki nisem imela pojma. Prve zavoje na pobočjih Lanževice in Bogatina sem rila še s »sulicami«, starimi »RC elankami«, smučarija pa se mi je zdela zanimiva predvsem zato, ker smo se tako neizmerno krohotali, ko sem se skoraj na vsakem obratu zvrnila na glavo. Takrat še ni bilo majhnih prenosnih zvočnikov, zato smo s Černijem in Flokijem, z večnima prijateljema iz najrosnejših let, na ture nosili radio, zamaknjenim fizikurnikom pa težili s popevkami Helene Blagne in Naceta Junkerja. Enkrat smo šli skozi dolino Gracija v gatah in zgoraj brez. Takrat, ko je bilo najbolj mraz, v mraziščih smo namerili več kot minus dvajset, smo se krohotali in valjali še bolj zavzeto, medtem ko sta Helena in Nace prepevala »Vrniva se na najino obalo«.

Tedni v globokem snegu bohinjskih gora so sčasoma doprinesli k temu, da sem turnosmučarski zavoj osvojila do potankosti, študentska potovanja na vse konce sveta so povzročila, da sem gore vzljubila v celoti.

V obdobju strokovnega izpopolnjevanja sem imela časa neskončno mnogo. Na faksu sem veljala za »piflarko«, ki pa se je porodila iz pragmatičnih vzgibov. Izpite sem vselej

naredila čim prej zgolj zato, da sem potem lahko počela vse drugo. Redno in zagrizeno sem tudi potovala. Pri tem sem kmalu ugotovila, da se največje pustolovščine odvijajo ravno v najbolj odmaknjenih koncih sveta, kamor v prvi vrsti sodijo hribi, čim višji in čim bolj skriti pred ljudskimi množicami.

Tako sem se na prve pet- in šesttisočake povzpela precej po naključju in precej mimogrede. Večinoma brez kakšne posebne opreme, večinoma tudi brez kakšnih posebnih priprav, pogosto sama in zelo na hitro. Imela sem priložnost spoznati, da je visoko na samotnih poteh, med neskončnimi polji skalovja, med stenami in zdrobljenimi ledeniki za napredovanje ključno to, da se uskladiš z okolico. Da pozorno z vsem svojim bitjem opazuješ svet in sebe v njem. Da ničesar ne prehitavaš, da dodajaš čim manj in čim manj odvzemaš. Stvari se le tako lahko odvijajo natanko tako, kot je prav.

V hribih sem se pričela počutiti neverjetno domače in varno. Višji in bolj odmaknjeni kot so bili, bolj se mi je zdelo, da se lahko uglasim. Še višinske tegobe so me vselej kar nekako obšle ali pa sem se prilagodila tudi takšnim okoliščinam in mi niso bile v napoto.

Prva in še do danes edina gora, za katero sem se načrtno pripravljala in za trening že mesece prej nosila petnajstlitrške flaškone vode v bregove ter celo tekala po Polhograjcih, je bil Pik Lenin, sedemtisočak na meji med Kirgizijo in Tadžikistanom. Osvojila sem ga precej z lahkoto, zato je bila misel na »osmico« logična in pričakovana, vendar do uresničitve ni prišlo nikoli. Če bi, bi ta definirala pot naprej. V stene, led in sneg. A nekaj me je ustavilo. Morda strah, neopredeljen in negotov, pa kljub temu tako jasno odvrtajoč. Na vrsto je prišel drugačen scenarij.

»Greš laufat?« me je vprašala Jana, s katero sem pogosto tekmovala v osvajanju strani študijskega gradiva. »Si nora?« sem ji odvrnila jaz. »Tek je vendar nekaj najbolj dolgočasnega in laufajo največji brezzvezniki, brez idej in trohice kreativnosti,« sem bila popolnoma prepričana. A sem kljub temu šla, najbrž zato, da jo prehitim. Četudi najprej na ekipnem *Teku trojk*, potem pa nekajkrat na kakšni »maratonski polovički«. Čeprav nekega globljega smisla v vsem tem sprva nikakor nisem našla, sem vendarle morala priznati, da je v cilju vselej lušno, sploh pa je lušno potem v gostilni, na analizi. Tisti dve uri brezsmiselnega trpljenja bom že žrtvovala, sem si mislila venomer znova, in da bi ti skrajšala čim bolj, sem tekla kdaj tudi izven sklopa prireditvev. Saj niti ni bilo tako zelo slabo in v resnici sploh ni bilo brez zveze.

»Greva laufat?« sem vprašala Mucki nekega pustega jesenskega moskovskega dne brez vsebine. »Ti sovsem s uma sošla?« je po rusko odvrnila ona, kar je pomenilo nekaj takega, kot če se mi je popolnoma zmešalo. Nato mi je razložila, da je tek navadna puhla tortura telesa in duha, kakršne se lotevajo zgolj sadisti in mazohisti. Pozanimala sem se, če je sploh kdaj tekla, pa je le omalovažujoče prhnila.

»Prvo maratonsko razdaljo sem pretekla, ko mi je bilo trinajst let, skozi gozdove Karelje,« je potem pojasnila tako zdolgočaseno, kot da bi pripovedovala, kako je leta 1988 skakala gunitvist. »Za kazen, na pripravah, ko sem trenirala tek na smučeh. Takrat smo vsak dan tekli zjutraj in zvečer in vsakokrat, ko smo ga kaj polomili. Tek je zame mučenje brez vsebine,« je še pojasnila zaničljivo in prepričana sem bila, da si izmišljuje.

Takrat se še nisem čisto zavedala, da je bila v času Sovjetske zveze ena bolj perspektivnih mladinskih tekmovalk v teku na smučeh. In nisem še poslušala zgodb, kako se je s

smučkami svoje panoge spustila po skakalnici, kako je kot najstnica s padalom skakala iz vojaškega transportnega letala, kako se je mimogrede preizkušala v različnih zvrsteh atletike, sukala jadra plovil in osvajala figure taekwondoja. Še do danes v pripovedih ni izčrpala zakladnice dogodivščin in uspehov, ki jih je požela že tedaj, ko je večina naše generacije komaj dodobra zlezla iz plenic. Mucki je svojo mladost žrtvovala športu. Disciplini, v sovjetskem duhu nezizprosnim pripravam, odrekanjem in pehanjem za dosežki, ki so bili marsikdaj na meji mogočega.

Spoznala sem jo v Moskvi. V trenutku mi je bila všeč, saj je bila že na prvi pogled ena redkih Rusinj, ki ni našobljenih ustnic in cvilečega glasu hlepela po zariplem, vampastem financerju. O stvareh je imela jasno mnenje, bila je iskrena, odločna in nezgrešljivo zajebana. Kljub temu se je uklonila in prvič sva skupaj tekli tistega jesenskega moskovskega dne, potem ko sva skupaj živeli že nekaj mesecev. Tekli sva pet kilometrov med kičasto surrealističnimi poslopji in pozlačenimi fontanami nekdanjega stalinovskega sejmišča VDNH. Mucki je preklela vsak meter opravljene poti, svoje stališče do tovrstnega početja pa je ob tem le še podkrepila. Ko sem jaz potem, v slabem letu dni, ki sem ga prebila v Moskvi, še nekajkrat obula superge, me je trdovratno ignorirala. Moje tekaško udejstvovanje je pripisala zgolj brezdeležju in dolgčasu, ki sta me iz dneva v dan bolj razjedala med brezobličnimi bloki predmestne soseske, kar je bilo navsezadnje tudi res.

Če bi želela o najinem odnosu govoriti tako, kot je in je od vsega začetka bilo, bi bila to snov za čisto druga poglavja. Pa ne zato, ker bi bil ne vem kako romantičen in dražljiv, pač pa zato, ker so dogodki, ki ga spremljajo, skrajno bizarni, okrutni in treščijo ob samo dno ruske underground scene.

V Moskvi sem se neposredno srečevala s stvarmi, ki so razbile vsakršne iluzije o življenju nasploh. Ropi, vlomi, droge, razkrajajoči džankiji, pijanščine, domnevni umori, ilegalni posli, zapori, begi in skrivanja pred roko pravice, propadi vseh vrst ..., skratka stvari, ki sem jih prej gledala samo v filmih, tam pa sem z njimi sedela za isto mizo in so postale del najobičajnejšega vsakdana. Ne da bi vse to počeli midve, a nenehno je kapljalo med naju in ustvarjalo trdovratno kuliso mrakobnosti. Če se spomnim tistega obdobja, sem bila večino časa tako v šoku, da sem se marsikdaj počutila kot sredi najhujše more in mrzlično sem se trudila, da se zbudim.

Pri tem mi Mucki ni bila niti malo v oporo. Patetike ne prenese, ignorira jo, če ni do nje kar malce nestrpna, in patetika je zanjo že vsakršno malo izrazitejše čustvovanje. Včasih se mi je zazdelo, da se nad mojo osuplostjo celo skrivaj naslaja. Kot nekakšen izprijen guru, ki me je želel posvetiti v neizumetničeno življenje in mu je v veselje, kako se mučim, ko se utvare rušijo. Še vedno se mi zdi precej nenavadno, da takrat nisem preprosto odšla in se vrnila domov. Dogodki, kakorkoli kruti že so bili, so me na neki čuden način priklepali nase, kot da bi me uročili. Kot da najinemu odnosu dajejo brezkončno težo, temeljni okvir, nekakšen pečat, ki bo ostal za vedno, tudi če kasneje karkoli drugega zvodeni. Vse to se je naposled vendarle razkrojilo kot moreč privid, ko sva Moskvo le zapustili, a nekakšen pridih (ruske) blaznosti naju spremlja ves čas, konkretno in simbolno, in ne bi rekla, da je izključno slab. Še vedno v sebi skriva nekaj nerazumno privlačnega.

Ko je bila Mucki prvič v Sloveniji, je jokala, ko je odhajala domov. Razneženo sem pomislila, da je to zato, ker bom jaz ostala in ker se nekaj časa ne bova videli, pa je

le hladnokrvno neposredno sesula moje iluzije. »Ah, ne. Zaradi Slovenije jokam,« je rekla, »ker zapuščam *najlepši del sveta*.« V dveh tednih počitnic na domačih tleh sem ji predstavila predvsem hribe, ki sem jim za slikovito protitež dodala še nekaj Krasa, Istre in morja. Načelo postopnosti sem nekoliko zanemarila, saj sem izhajala iz ene njenih ključnih karakternih potez, v skladu s katero se neustrašno loteva vsega, kar počno tudi drugi, in pri tem skuša biti seveda najboljša. Nepremagljiva in vselej prva. Tako sva najprej zlezli po ferati na Gradiško turo. Potem sva se povzpeli na Kočno in Grintavec, nato še na Vevnico in Mangart. Mucki je tokrat klela zato, ker se med strmimi skalami in navpičnimi jeklenicami ni počutila povsem suverene, morala se je podrediti in se prepustiti vodenju. Zato je sklenila, da se vrne. Da pokori bregove, vrhove in širjave *najlepšega dela sveta*.

V Sloveniji je našla službo, ki je ustrezala njenim gradbenim kompetencam, in preselili sva se domov, na »Vošno«.

Naključje je hotelo, da sva najprej tekli. Družba starih prijateljev naju je povabila na enaindvajsetkilometrski *Rokov tek*, ki se je takrat odvijal po obronkih gričevja okoli Podčetrtka. Zatrjevali so, da to sploh ni tekma, da je ves smisel prireditve v veseljačenju, prepevanju in poplesavanju na stojnicah okrepčevalnic, ki se vsakih nekaj kilometrov kar šibijo pod težo lokalnih dobrot. Naprej se pomikaš zgolj zato, da vsako izkusiš, so še pojasnili, in pridružili sva se jim. Jaz sem navodila hedonistično upoštevala, Mucki je ostala zvesta zapovedim, ki so ji jih vcepili v rosnih letih. V cilj je pritekla med prvimi, četudi za to ni imela nikakršne na sveže okrepljene fizične osnove. Naprej so jo poganjali zgolj borba, trmasta zavezanost cilju in želja, da vse skupaj čim prej mine.

Po tekaški uverturi so na vrsto prišli hribi. Bila je jesen in na vrhove se je prikradel zgodnji sneg. Na plano sem privlekla turne smučiči in računala na to, da bo Muckin karakter kos tudi tej noviteti. Za začetek sva šli na Kredarico. Mucki je sicer priznala, da nikoli ni smučala niti alpsko, a bila sem mnenja, da bo smučarsko-tekaška osnova čisto dovolj. Če je bila lahko za spust po skakalnici, bo tudi za tole, sem bila prepričana. Sploh pa se turna smuka od alpske razlikuje tako zelo, da je nemara še boljše, če se učiš vsega na novo. Na zasneženih, vsaj za silo samotnih pobočjih neokrnjenih gora izpiljen slog in eleganca niti nista tako zelo pomembna. Glavno je, da prideš dol. Mucki je tokrat klela vsakič, ko se je zvrnila v sneg, in to je bilo skoraj vsakič, ko je spremenila smer, a krstno preizkušnjo je uspešno prestala. Celo priznala je, da ji je bilo čisto všeč. Čez dober mesec, za svoj deseti turni smuk, se je že spustila po grapi Y v Begunjščici in glede na dejstvo, da spust šteje za zahtevnejšega, celo rahlo alpinističnega, sem zaključila, da je novo športno zvrst osvojila v celoti.

Mucki se je življenju na *najlepšem delu sveta* hitro privadila. V svojem poslu ga je že nekaj mesecev pozidavala, ko sem jaz po naključnem spletu okoliščin šele pričela službo vzgojiteljice v zavodu za otroke in mladostnike s čustvenimi in vedenjskimi motnjami.

Že tretjič sem iskala zaposlitev, po opravljeni diplomi in magisteriju pa je minilo toliko let, da sem kriterije tokrat precej spustila in vlogo za delo poslala kar povsod povprek. Prav mogoče je, da bi takrat dobila službo v Društvu za nenasilno komunikacijo, a sem bazično zamočila. Ko sem vključila brneč telefon, sem bila namreč prepričana, da me kliče dolgoletna prijateljica, s katero imava nekoliko posebno navado, da se vselej nagovoriva s salvami najsočnejših

psovk in prav tekmujeva v kombinaciji najmenitnejših svinjarij. S kom v resnici govorim, še pogledala nisem, z nezbrzdanim zanosom sem pričela nekako takole: »Kvajzdej, prasica debela zahojena ...« in tako naprej. Gospa na oni strani, ki ni bila moja dolgoletna prijateljica, je obnemela tako silovito, da me je lopnilo kar skozi slušalko, ona pa potem ni niti poskušala utemeljiti, zakaj si je premislila in me po takšnem uvodu ne bo povabila na razgovor za službo v njihovem društvu. Sem pa zato delo brez težav dobila v vzgojnem zavodu.

Srž takega poklica je v razumevajočem discipliniranju mulcev, ki so v prepletu težkih življenjskih okoliščin pričeli izvrševati slabe izbire. Ki so »zabluzili«, ker je bilo to za njihovo preživetje še najboljši in najlažji način. Edini, ki so ga poznali. Ko sem v službo prišla prvokrat, mi kolega z dolgo pedagoško kariero ni povedal nič o pravilih, o dnevnem redu, dinamiki skupine, sploh ničesar. »Rada jih moraš imeti,« je le rekel. Zdelo se mi je zamalo, saj bi potemtakem naše zahtevne in strokovno globoko podkovanе naloge lahko opravljal prav vsak naključnež dobrega srca, in pomislila sem, da je očitno čas, da gre kolega v penzijo. Od takrat je minilo že več kot deset let. Čeprav sem še vedno tista, ki da veliko na pravila, jasno strukturo in teoretsko podkrepljeno razumevanje dinamike posameznika in skupine, moram priznati, da je imel na neki način prav.

»Every child needs at least one adult who is irrationaly crazy about him or her«* je Katja, sodelavka in večna provokatorka mojih vsevednih stališč, nekoč zapisala na svoj zid in s tem sem se naposled morala strinjati. Naj zveni še tako

* »Vsak otrok potrebuje vsaj enega odraslega, ki je nanj ali nanjo nerazumno nor.«

solzavo, a brez iskrene naklonjenosti in pristnega sprejemanja so vsa pravila, prepovedi in zapovedi zgolj prazno ogrodje, skozi katerega rešeto se naši mulci izmuznejo kot za šalo. Ostajajo in zares sledijo zaradi nečesa povsem drugega, za to pa jih moraš imeti preprosto rad.

Prvič sem tekla z njimi, z nekaterimi fanti, na »polovički« *Ljubljanskega maratona*, da jim dokažem, kako so sposobni dosegati velike cilje in da so kul. Sprva si nisem mislila, da bi jih monotona dejavnost, kot je tek na dolge razdalje, sploh lahko pritegnila. Sčasoma se je izkazalo, da ravno ta od vsega še najbolj. V drugih športih so potrebne določene spretnosti. Potrebno je učenje veščin, suhoparno piljenje in dril določenih gibov in njihovih zaporedij. Skupinske zvrsti terjajo prilagajanje, sodelovanje in podrejanje kolektivnim ciljem. Pri teku si sam, neodvisen, teči zna vsak, zmagovalec z medaljo in velik frajer pa je sleherni, ki prečka ciljno črto.

»Laufam jest tazadn kilometr prot cilju, ko me ujamejo uni črnci na dvainštrdst, ki so šli že drugi krog,« je na analizi pripovedoval Grega. »Sm pospešu na polno, kukr sm loh, pa jih vsen nism mogu prehitet,« je priznal in naredil požirek kokakole. Dogodek je potem pripovedoval še marsikomu in končno sem dojela, da tek poraja tudi zgodbe, ki pustijo pečat.

Kot so se v gorah nekoč stopnjevale višine, so se na cestah tedaj pričeli stopnjevati kilometri, da je bilo za zgodbe prostora čim več, te pa so lahko postale vse bolj pestre in razgibane. Z Mucki sva pričeli teči maratone. Ona nekje spredaj, da zadosti pričakovanjem nevidnih avtoritet, ki jih je za vedno vgradila vase, jaz nekje za njo, v tempu, ki je dopuščal prostor še za kaj lepega, zabavnega in družabnega.

Tekli sva v domači Ljubljani, zgodovinskem Rimu in spektakularnem New Yorku. Nekega poletja sva tekli celo

v Ufi, prestolnici ruske republike Baškiriije, kjer je Mucki spet nekaj zidala, jaz pa sem potrebovala dogodek. Zgodbob, da zapolnim enolične dneve med betonskimi pročelji na travnatih ravninah zgrajenega brezdušnega mesta. Tam sva maraton tekli v priljudni družini dvajsetih tekačev, v trikilometrskih krogih po šavju predmestja, med robidami, koprivami in komarji. Na zaraščenih stezicah sva ugotovili, da je tek pripraven zato, ker ga lahko vrineš kamorkoli. Pomeni zgolj čim hitrejši način pomikanja naprej čez terene, ki si jih lahko izmišljuješ poljubno; ti tako lahko postanejo živopisna kulisa in soustvarjalec neponovljivih izkustev.

Najprej sva tek vrinili v hribe. Za kaj takega je bil najpripravnejši *Gorski maraton štirih občin*, ki je takrat še v slabih štiridesetih kilometrih potekal po hribovju nad Baško grapo. S svojim izjemnim vzdušjem gostoljubja in sproščenosti je pripomogel k temu, da sva se ga udeležili večkrat. Vse bolj sva po hribih tekli tudi sicer, saj tam pravila niso tako stroga. Ni ti treba venomer in nepretrgoma teči, pač pa vmes lahko tudi hodiš, poplezavaš in se poljubno kobacaš naprej. Lahko raziskuješ, z vrhov požiraš razglede, med seboj povezuješ doline, se izgubljaš, da se potem spet najdeš. Izmišljevali sva si celodnevne tekaške izlete, na njih odkrivali skrite poti *najlepšega dela sveta*, dokler naposled sami sebi in druga drugi nisva priznali, da je takšen tek res prima. Takšen, ki je popotovanje z vsemi atributi avanture, z elementi nepredvidljivega in nadgrajujočega.

Mucki je z njim še vedno lovila čas, zato je organizirane prireditve pogosto zaključevala med prvimi, jaz sem v njem še naprej iskala uglašenost s tistim, kar me je obdajalo. To so vse bolj postajali kraji, ki niso bili več le *najlepši*, marveč so bili pogosto tudi precej nenavadni, odmaknjeni, neprijazni, če že ne kar popolna *vukojebina*. Teku sva dodajali

okoliščine, ki so ga bogatile, od naju pa so terjale vedno nova prilagajanja.

Zato sva tekli čez zmrznjeno Bajkalsko jezero v Sibiriji. Tekli sva čez prostrano egiptovsko Belo puščavo, v skorajšnji samooskrbi, zgolj s pomočjo navigacijske naprave. Po številnih brezpotjih, čez ledenike in deroče reke sva v tekaškem koraku zaobjeli goro Elbrus. Tekli sva v Ladaku, kar tako, da preizkusiva, kako se teče na visokih nadmorskih višinah, in še vedno sva tekli doma, da ne pozabiva, kako se teče v prijateljsko radoživem vzdušju.

Kljub mnogim uspešnim uvrstitvam na številnih tekaških dogodkih in radikalno spremenjeni perspektivi, pa mi je bilo še zmeraj tuje, če naju je kdo opredelil kot tekačici. In mi še vedno je. Venomer šteje predvsem to, da greva na pot. Da se dopolniva z novo zgodbo. Kulisa, podlaga in način pomikanja niti niso tako zelo pomembni. Z veseljem laziva na visoke hribe, kjerkoli na svetu jih najdeva, še raje z njih smučava, če se le da, vmes pa v zadnjih letih za uravnovežanje veslava na »nula nadmorske«. Se pravi po morju. V sezonah, ko na morje ne hodi nihče, le kakšen pozabljen, neškodljiv duh se valja v katerem od prazno idiličnih zalivov.

Z Mucki slabo veva, kdo sva in kam greva. Morda to zveni medlo in zavoženo, pa ni. Opredelitve bi naju zgolj ukalupljale. Ožile bi spekter možnosti, naju žulile in dušile. Ker nisva nič, sva lahko vse, in cilje si izbirava po navdihu, otročje impulzivno, nerazsodno. Pogosto so le nekakšen klic, ki nemo zveni med nepojasnjenimi glasovi nočne izmene, med pokanjem parketa, pritajenimi sprehodi in zasanjanim sopenjem mulcev vzgojnega zavoda.

Tako se mi je tistega zimskega večera zazdelo, da mi prav prireditel v Andori lahko ponudi okoliščine, ki bodo od mene terjale nove preobrazbe. Teh bo ravno dovolj veliko

in bodo takšne, da mi lahko pomenijo izziv. »No, koliko kilometrov greva?« me je še enkrat vzdramila Mucki. Zazrla sem se v razpis na spletni strani in jih brez pomislekov izbrala *največ*.

»Jasno, da greva na dvesto triintrideset,« sem razglasila, kot da bi se še sama iz sebe delala norca. A čutila sem, da potrebujem nekaj, kar bo poseglo *onkraj*. Kar mi bo dalo ve- tra. Kar me bo izbilo iz udobnega položaja dosežene tekaške vsemogočnosti in bo pod vprašaj postavilo vse moje do tedanje športne izkušnje in prepričanja. *Evforija* se mi je zazdela kot nalašč za to.

Seveda je organizator našteval kup pogojev, bleščečih tekaških referenc, ki bi jih za prav to tekmo morali izpolnjevati, a jih nisva, in ob prijavi sem napisala pismo. O tem, kaj znava in kaj sva s tem že počeli. In da sem prepričana, da bova tole njihovo dirko radostno zmogli, saj je surova in prvinska, kot jo opisujejo, kot nalašč za naju. Organizator je odvrnil, da sva dobrodošli. Najbrž predvsem zato, ker je želel biti prijazen in gostoljuben, pa še žensko kvoto so tako obogatili, kajti deklet, ki bi se odločila za kaj takega, prav dosti ni bilo. Tisto leto poleg naju le še en ženski tandem, preostalih v mešanih parih pa zgolj kakih deset.

Čez nekaj mesecev sva prvič zagrizli v *Evforijo*. A se nisva pregrizli daleč. Še čisto na začetku tekme mi je v nogo priletela skala, ki jo je sprožil nekdo nad mano, in mi nogo zlomila. Po slabih petih urah sva tako zaključili, misleč, da so takšni fuknjeni, krušljivi in izpostavljeni spusti le na začetku, ravno toliko, da zdramijo tekača. Potem je Mucki kar takoj, še v istem prireditvenem sklopu, za tolažbo odtekla andorskih sto dvanajst kilometrov in v cilju najprej nekaj minut sočno klela. Kljub temu je bila tretja med ženskami in mislila sem si, da že ne more biti tako težko, teatralni vložek

pač spada k nastopu. Mucki je naslednje leto kot prijazno darilo za svojo uvrstitev prejela povabilo k ponovni udeležbi. Mene so povabili zato, ker so bili veseli, da me sploh lahko – da tista skala ni odfrčala naravnost v mojo glavo za vekomaj.

Zato sva zagrizli še drugič. Takoj naslednjega julija. Brez velikih besed, skoraj na skrivaj. Da podelava, kar bi morali že zdavnaj. In šele zdaj mi je jasno, da je vse skupaj celota. Zgodba, ki se je pričela že s prvim propadlim poskusom. Njen zaključek je terjal svoje temelje in brez predhodne polomije je ne bi bilo moč zaokrožiti. Ne bi rinila do konca, če ne bi izhajala iz uvodne onesposobljenosti. Ne bi sprejela tolikšnih preseganj telesnega in vsega preostalega in ne bi v njih vztrajala niti trenutek. Zdelo bi se mi brez zveze. Brez pomena. Brez osnove. Zgolj želja ne bi zadostovala. Morala je biti zlomljena baza in moralo je biti še kaj več od hotenja.

In bilo je.

Sram. Da neham, ko se lahko še premikam. Sram. Da sem celo predhodno poletje nepokretna sitnarila, kakšna krivica se mi godi, potem pa odstopam kar tako, ker nočem potrpeti. Sram. Da so naju povabili, a nama se ne ljubi več. Sram, da je pot, jaz pa obstanem. Ko vrag na surovih in neskončnih prostranstvih Pirenejev vzame šalo, moraš imeti prekleto dober razlog, da jo vzameš nazaj.

Euforia ni tek. Tudi tekma ni. Je srečanje. S samim seboj in tistim, kar je zadaj.

DRUGO POGLAVJE

Zlom

V ČASU VESELEGA DECEMBRA, KO SE KUJEJO NAČRTI IN SPREJEMAJO življenjski izzivi, je so-vzgojitelj Matjaž na stenčes v službi izobesil plakat, kamor naj bi napisali novoletne zaobljube. Mulci so zapisali, da ne bodo več kadili trave in da bodo pridni. Nekdo od vzgojiteljev, da ne bo več zamujal. Juditka, ki se je v dolgih letih discipliniranja mladine upravičeno prijela titula »Vaše visočanstvo«, pa, da je že tako popolna, da ne potrebuje izboljšav. Ali nekaj takega. Kakorkoli že, vse skupaj se mi je zdelo eno navadno nepremišljeno nakladanje s figo v žepu. Zato sem se vestno zamislila.

Potem sem obljubila, da bom izvedla najmanj tri stvari, ki so v popolnem nasprotju z mojo dosedanjo rutino, karakterjem, navadami, skratka nekaj takega, kar ne le, da mi niti na misel ne pride, celo gnusi se mi, se mi zdi dolgočasno, nesmiselno in butasto. Poleg tega bom to naredila brez kančka prezira, osvobojena predsodkov, neomajno odprta za novo izkušnjo, iskaje v vsem tem nekaj lepega in dobrega. Zazdelo se mi je, da to počnejo ljudje na višjih duhovnih stopnjah, kamor se bom ob tem bržkone povzpela tudi sama.

Najprej sem šla na suši in obiskala tečaj meditacije. Ob surovih entitetah iz morja mi je šlo od vedno na bruhanje, zdaj